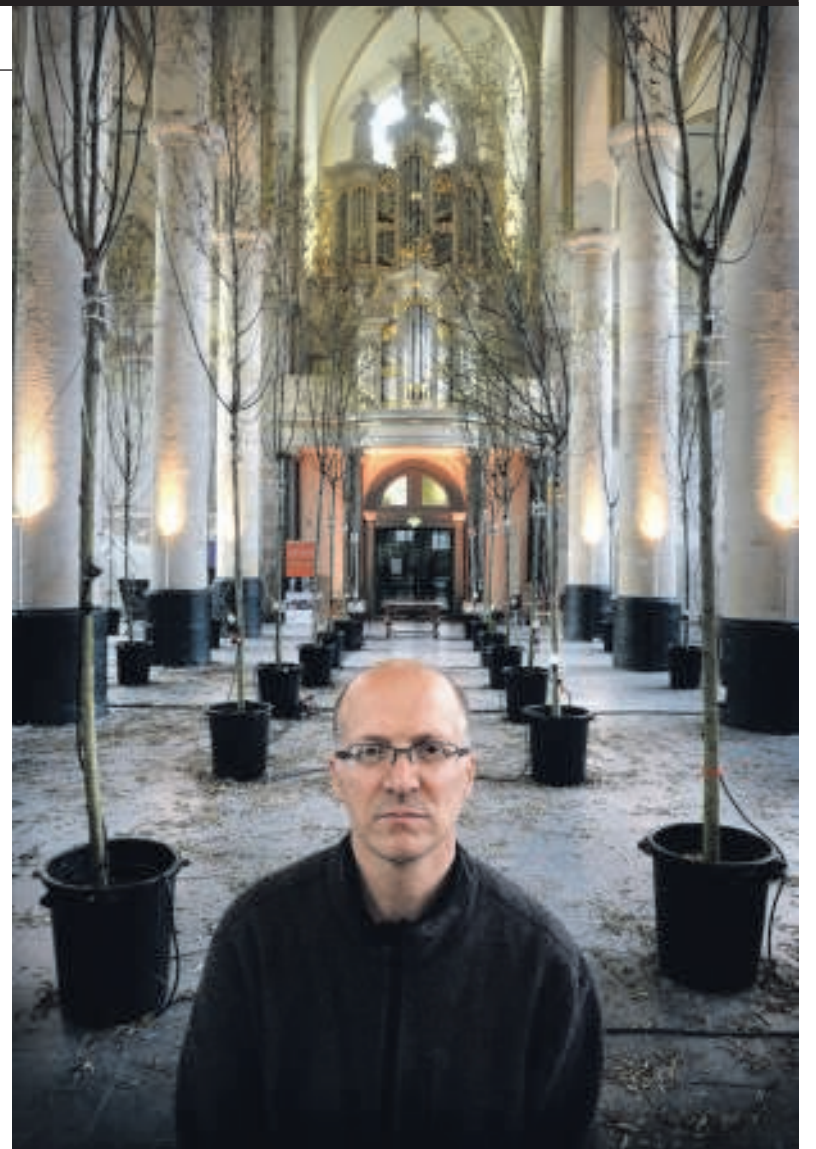

Witteveen+Bos-prijs

Geluidskunstenaar Geert-Jan Hobijn heeft dit jaar de Witteveen+Bos-prijs voor Kunst+Techniek gewonnen. Hobijn is vooral bekend van platenlabel annex ontwerpbureau Staalplaat Soundsystem, dat in de jaren '90 eigenzinnige cd-hoezen maakte van alledaagse materialen. In zijn werk speelt hij met de wisselwerking tussen geluid en publiek. Hij kiest er nadrukkelijk voor om te exposeren in openbare ruimten. 'Geluid is een universele taal van het gevoel. Geluid vervliegt. Als je dat in een museum plaatst, blijft het stilstaan, dan gaat het dood. Dat gaat lijnrecht in tegen wat ik wil onderzoeken.'

Muziek**INTERVIEW** GEERT-JAN HOBIJN (55)

Geert-Jan Hobijn maakt muziek met de alledaagse geluiden om hem heen: wasmachines, stofzuigers, claxons. Vandaag opent zijn expositie in Deventer: een installatie met zeventig ruisende bomen.

Door **Nina Schuyffel** Foto **Marcel van den Bergh**

Geert-Jan Hobijn bij zijn geluidsinstallatie in de Bergkerk in Deventer.

KLASSIEK
*******CECILIA BARTOLI**

Cecilia Bartoli (mezzosopraan), I Barocchisti o.l.v. Diego Fasolis
5/11, Concertgebouw, Amsterdam

Solisten vchten poëtische, soms heldhaftige duels uit met een zangeres die haar stem nooit hoefde te forceren.

Klokslag elf vond ze het welletjes. Na de vijfde toegift, gezongen met op het hoofd een kekke witte bontmuts, wuifde Cecilia Bartoli haar fans vaarwel. Als een tsarina was ze afgedaald in het Amsterdamse Concertgebouw, met een sleep die alle traptreden bedekte. Nu, na een avond barokmuziek die opvallend timide begon, dampte het afscheid onderwets Bartoliaans.

Cecilia had weer eens wat gevonden. Dit keer in Sint-Petersburg, waar de 18de-eeuwse tsaren en tsarina's zichzelf verwendden met West-Europese opera's. Dirigent Valeri Gergjev kwam eraan te pas om Bartoli toegang te gunnen tot de archieven. Ze dolf er muziek op van vergeten Ruslandgangers als Raupach, Dall'Oglio en Araia. Cd, tournee, een bijzonder verhaal: het nieuwe Bartoliproject kon worden uitgerold.

Haar Amsterdamse inhaalprogramma - eind oktober meldde de mezzo zich ziek - stak pienter in elkaar. Oog voor detail sprak uit een sneeuw witte tuniek, die ze in de pauze verwisselde voor een ijsblauwe. Een reeks gedragen aria's warmde de stembanden op voor het riskantere rekstokwerk.

Het orkest had intussen begrepen dat ze deze compact gevooidse diva moest omringen met zorg. *I Barocchisti*: ze speelden van zacht tot zachter en zachtst. Met magnetiseurhanden streek dirigent Diego Fasolis elektriserende details tevoorschijn. Zelfs de tokkeltonen van de luit lieten zich horen. Solisten op traverso, hobo en trompet vchten poëtische, soms heldhaftige duels uit met een zangeres die haar stem nooit hoefde te forceren.

Een tweestandendiva is Bartoli altijd geweest. Of ze mijmert, of ze spuwt vuur. Haar Russische programma leunt nadrukkelijk op het eerste. Bartoli's pronknoden lijken minder veerkrachtig te worden. Een teken aan de wand zijn herhaalde trucs, zoals het laten zwellen en slinken van een toon zodra de tekst spreekt van golvend water.

En natuurlijk smokkelt ze. In zijn componistenleven heeft Johann Adolf Hasse nooit een tsarina in de ogen gekeken. Maar een afschrift van zijn opera *Tito Vespasiano* verzilde wel naar Rusland. En toevalig bevat dat stuk een aria die Bartoli op het lijf is geschreven.

Se mai senti spirarti sul volto. Over een briesje dat als een zucht strijkt langs een verliefd gezicht. Nadat gedempte violen, zoete hoorns en een intieme plukbas de setting hebben bepaald, hoeft Bartoli haar stembanden alleen nog maar te laten gloeien.

Guido van Oorschot

Rumoerjager

Een van de allermooiste geluiden in zijn leven hoorde Geert-Jan Hobijn in India. Hij stapte net uit een riksja toen er vlakbij een trein voorbij raasde. Poeeeeeee, ging het. Een ouderwetse klank. Een drietoon, als hij het zich goed herinnert. Daarna kwam er nog een trein. En nog een. Het leek wel alsof ze elkaar groetten, hij bleef er even voor stilstaan. 'Prachtig.'

De winnaar van de Kunst+Techniek-prijs heeft altijd een fascinatie gehad voor de geluiden om hem heen. Voor zijn nieuwe tentoonstelling *Om* plaatste hij zeventig bomen in de Deventer Bergkerk. Bezoekers laten zelf de bomen ruisen als ze bellen naar een mobiel nummer, een mechanisme dat wordt aangedreven door de motoren van keukenmixers die aan alle stammen verbonden zijn. Hobijn ontvangt de prijs voor zijn hele oeuvre. Toch moet de expositie niet gezien worden als een retrospectief, benadrukt hij. 'Dat was de bedoeling, maar deze kerk vraagt om stilte en concentratie. Niet om de veelheid aan indrukken die ik eerst in gedachten had.'

Noem hem geen musicus. En al helemaal geen dj. Geert-Jan Hobijn (55) bespeelt geen instrumenten, hij componeert alleen en stuurt aan. Dat doet de geluidskunstenaar al sinds de middelbare school. En dat doet hij nog steeds met Staalplaat Soundsystem. Dat platenlabel stond in de jaren tachtig naast de alternatieve muziek bekend om zijn

eigenzinnige cd-hoezen gemaakt van allerhande materialen, zoals houten sigarenkistjes en blikjes. Uit respect voor de muziek, want waarom zou je iets moois verpakken in iets lelijks, dat ook nog eens van plastic is?

Het alledaagse is een constante gebleven in Hobijns werk. De afgelopen jaren maakte hij muziek met wasmachines, stofzuigers, kartonnen vouwplaten en ventilatoren. Het liefst in openbare ruimtes, want daar zijn mensen. En op hen heeft geluid het meeste effect. In 2008 gebruikte hij het Centraal Station van Den Haag als *real life* mengpaneel: de treinen met hun hoorns waren in combinatie met de drukke stationsgeluiden goed voor een concert van dertig minuten. De machinisten bedienden zelf de hoorn en het luchtdruksysteem, volgens een door Hobijn gemaakte compositie.

Met zijn kunst wil Hobijn geluid weer onderdeel maken van het 'gewone leven'. Net als vroeger, toen er nog echte muziek werd gespeeld op trouwerijen. Toen componisten luisterden naar de vogels en daar hun inspiratie vandaan haalden. Toen er nog requiems werden geschreven. Toen er zelfs muziek klonk als de postbode op zijn hoorn blies. 'Nu loopt iedereen over straat met een grote koptelefoon', zegt hij. 'Letterlijk en figuurlijk. We hebben geen oor meer voor wat er om ons heen gebeurt.'

In wat voor anderen lawaai is, een stoorzender, probeert Hobijn de schoonheid te zien. 'John Cage zei eens:

als ik een mooie compositie wil horen zet ik gewoon het raam open.' Hobijn gaat een stapje verder, laat mensen niet alleen het geluid uit hun omgeving horen maar componeert het ook. 'Ik breng ze ermee in harmonie. Daardoor wordt het geluid dat ze eerst als lawaai ervoeren opeens aangenaam.'

Hij zette eens tien droogtrommels met bakstenen in een glazen paviljoen, midden in de stad Groningen. Voorbijgangers konden het werk op afstand bedienen. Het bleek zo'n succes dat hij er een tijds klok op moest zetten, anders draaiden de centrifuges dag en nacht door. 'Studenten die uit de kroeg kwamen, konden zich er uren mee vermaken, voor de burens was het herrie. Die wisselwerking tussen mens en techniek vind ik interessant.'

En vooral voor de interactie met het publiek wordt hij nu beloofd. 'In een tijd waarin de kloof tussen kunst en de samenleving soms onoverbrugbaar

lijkt, kunnen kunstenaars als Hobijn een verschil maken', staat in het juryrapport van de Witteveen+Bos-prijs voor Kunst+Techniek 2014.

Vrolijk en pretentieloos moet zijn werk zijn, net als de cd-hoesjes van Staalplaat. Liever dan exposeren in een chique galerie gaat Hobijn op pad met taxichauffeurs in New Delhi, die hij in colonne door de stad laat rijden terwijl hij de claxons op afstand bedient (2009). De mening van critici interesseert hem niets, de reactie van het publiek des te meer. 'Tussen de taxichauffeurs in New Delhi voelde ik me thuis. Dat is wat ik wil.'

Daarom doet Hobijn ook niet geheimzinnig over hoe zijn werken in elkaar zitten. In de Bergkerk in Deventer liggen de elektriciteitsdraden gewoon op de vloer, de bezoeker ziet precies wat er gebeurt zodra de compositie in gang wordt gezet. 'Ik snap niks van kunstenaars die iets goeds maken en vervolgens niet open zijn over hoe het werkt', zegt Hobijn. 'Kunst mag best moeilijk zijn, maar je moet mensen wel de gelegenheid geven het te begrijpen. Iedereen beleeft het op zijn eigen manier.'

Om is een expositie ter gelegenheid van de Witteveen+Bos Kunst+Techniek-prijs en bestaat uit twee werken: *Composed Nature* en *Letterlijk muziek*. Tot en met 7/12 te zien in de Bergkerk, Deventer. Video's van Hobijns werk zijn te bekijken via volkskrant.nl.

ADVERTENTIE

MAARTEN VAN DER MEER**TALBOEK MET GLIMLACH**